

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (plenarinė sesija) SPRENDIMAS

2018 m. gruodžio 10 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – ESS 50 straipsnis – Valstybės narės pranešimas apie jos ketinimą išstoti iš Europos Sąjungos – Pranešimo pasekmės – Teisė vienašališkai atšaukti pranešimą – Sąlygos“

Byloje C-621/18

dėl *Court of Session, Inner House, First Division (Scotland)* (Aukščiausiasis Teismas, kolegija, nagrinėjanti bylas kaip apeliacinė instancija, Pirmasis skyrius (Škotija), Jungtinė Karalystė) 2018 m. spalio 3 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo tą pačią dieną, pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Andy Wightman,

Ross Greer,

Alyn Smith,

David Martin,

Catherine Stihler,

Jolyon Maugham,

Joanna Cherry

prieš

Secretary of State for Exiting the European Union,

dalyvaujant

Chris Leslie,

Tom Brake,

* Proceso kalba: anglų.

TEISINGUMO TEISMAS (plenarinė sesija),

kuri sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, kolegijų pirmininkai J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, T. von Danwitz, C. Toader, F. Biltgen, K. Jürimäe ir C. Lycourgos, teisėjai A. Rosas, E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C.G. Fernlund (pranešėjas), C. Vajda, S. Rodin, P.G. Xuereb, N. Piçarra ir L. S. Rossi,

generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona,

posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. lapkričio 27 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- A. Wightman, R. Greer, A. Smith, D. Martin, C. Stihler, J. Maugham ir J. Cherry, atstovaujamų QC A. O'Neill, QC M. Lester, advokato D. Welsh, teisės profesoriaus P. Eeckhout ir solisitorės E. Motion,
- Ch. Leslie ir T. Brake, atstovaujamų QC M. Ross, QC G. Facenna, baristerės A. Howard, advokato S. Donnelly, solisitorių J. Jack ir J. Halford,
- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos S. Brandon ir C. Brodie, padedamų QC R^t Hon. Lord Keen of Elie ir QC T. de la Mare,
- Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos H. Legal, J.-B. Laignelot ir J. Ciantar,
- Europos Komisijos, atstovaujamos L. Romero Requena, F. Erlbacher ir K. Banks,

susipažinęs su 2018 m. gruodžio 4 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl ESS 50 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Andy Wightman, Ross Greer, Alyn Smith, David Martin, Jolyon Maugham, Catherine Stihler ir Joanna Cherry ginčą su *Secretary of State for Exiting the European Union* (išstojimo iš Europos Sąjungos reikalų valstybės sekretorius, Jungtinė Karalystė) dėl galimybės vienašališkai atšaukti Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės pranešimą apie ketinimą išstoti iš Europos Sąjungos.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

- 3 1969 m. gegužės 23 d. Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 1155 t., p. 331) 65, 67 ir 68 straipsniuose numatyta:

„65 straipsnis. Sutarties negaliojimo, jos nutraukimo, galiojimo sustabdymo arba pasitraukimo iš jos atveju taikoma procedūra

1. Šalis, kuri, vadovaudamasi šios Konvencijos nuostatomis, reikalauja jos sutikimą laikyti sutartį įpareigojančia pripažinti negaliojančiu ar turi kokią nors kitą pagrindą pareikalauti sutartį laikyti negaliojančia, ją nutraukti, sustabdyti jos galiojimą ar pasitraukti iš sutarties, apie savo reikalavimus privalo pranešti kitoms šalims. Pranešime turi būti nurodomos priemonės, kurias siūloma taikyti dėl tos sutarties, ir priežastys, dėl ko jas reikėtų taikyti.

2. Jei pasibaigus ne mažiau kaip trijų mėnesių laikotarpiui nuo tokio pranešimo gavimo dienos, išskyrus ypatingos skubos atvejus, nė viena iš šalių nepareiškia jokių prieštaravimų, pranešimą pateikusi šalis gali savo pasiūlytas priemones taikyti 67 straipsnyje nurodytu būdu.

3. Tačiau jei kuri nors iš šalių pareiškia prieštaravimą, sutarties šalys ieško bendro sprendimo Jungtinių Tautų Chartijos 33 straipsnyje nurodytu būdu.

<...>

67 straipsnis. Dokumentai dėl sutarties paskelbimo negaliojančia, jos nutraukimo, pasitraukimo iš sutarties arba sutarties galiojimo sustabdymo

1. 65 straipsnio 1 dalyje nurodytas pranešimas turi būti pateiktas raštu.

2. Kiekvienas sutarties paskelbimo negaliojančia, jos nutraukimo, pasitraukimo iš jos arba jos galiojimo sustabdymo veiksmas pagal tos sutarties nuostatas arba šios Konvencijos 65 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatas atliekamas perduodant kitoms tos sutarties šalims atitinkamą dokumentą. Jei tokio dokumento nėra pasirašęs valstybės vadovas, vyriausybės vadovas ar užsienio reikalų ministras, iš jį perduodančio valstybės atstovo gali būti pareikalauta pateikti įgaliojimus.

68 straipsnis. 65 ir 67 straipsniuose nurodytų pranešimų ir dokumentų atšaukimas

65 ar 67 straipsniuose nurodytas pranešimas ar dokumentas gali būti atšauktas bet kuriuo metu prieš jam įsigaliojant.“

Sąjungos teisė

- 4 ES sutarties 1 straipsnio antroje pastraipoje nurodyta, kad ši Sutartis ženklina naują glaudesnės Europos tautų sąjungos kūrimo etapą, kai sprendimai priimami kuo atviriau ir labiau priartinami prie piliečio.
- 5 ESS 2 straipsnyje nustatyta:

„Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises. Šios vertybės yra bendros valstybėms narėms, gyvenančioms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.“

6 ESS 50 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Bet kuri valstybė narė pagal savo konstitucines nuostatas gali nuspręsti išstoti iš Sąjungos.

2. Nusprendusi išstoti iš Sąjungos valstybė narė apie savo ketinimą praneša Europos Vadovų Tarybai. Vadovaudamasi Europos Vadovų Tarybos pateiktomis gairėmis, Sąjunga susidera ir sudaro su ta valstybe susitarimą, kuriame nustatoma išstojimo iš Sąjungos tvarka atsižvelgiant į pagrindinius būsimų tos valstybės santykių su Sąjunga principus. Dėl šio susitarimo deramasi pagal [SESV] 218 straipsnio 3 dalį. Gavusi Europos Parlamento pritarimą, ji Sąjungos vardu sudaro Taryba sprendama kvalifikuota balsų dauguma.

3. Jei Europos Vadovų Taryba, susitarusi su išstojančia valstybe nare, vieningai nenusprendžia pratęsti termino, Sutartys tai valstybei nustoja galioti nuo susitarimo dėl išstojimo įsigaliojimo dienos arba, jei tokio susitarimo nėra, praėjus dvejiems metams po to, kai gaunamas šio straipsnio 2 dalyje nurodytas pranešimas.

4. Taikant 2 ir 3 dalį, Europos Vadovų Tarybos ar Tarybos narys, atstovaujantis išstojančiai valstybei narei, nedalyvauja Europos Vadovų Taryboje ar Taryboje dėl išstojančios valstybės vykstančiose diskusijose ar dėl jos priimančias sprendimus.

Kvalifikuota balsų dauguma apibrėžiama pagal [SESV] 238 straipsnio 3 dalies b punktą.

5. Jei iš Sąjungos išstojusi valstybė vėl prašo ją priimti į Sąjungą, tokiam prašymui taikoma 49 straipsnyje nustatyta tvarka.“

Jungtinės Karalystės teisė

7 *European Union (Notification of Withdrawal) Act 2017* (2017 m. Įstatymas dėl Europos Sąjungos (Pranešimas dėl išstojimo)) numatyta:

„<...>

Įgaliojimai pranešti apie išstojimą iš [Sąjungos]:

- (1) Ministras Pirmininkas gali pagal ESS 50 straipsnio 2 dalį pranešti apie Jungtinės Karalystės ketinimą išstoti iš [Sąjungos].
- (2) Šio skirsnio nuostatos galioja, nepaisant pagal *European Communities Act 1972* (1972 m. Įstatymas dėl Europos Bendrijų) ar jam įgyvendinti priimtų nuostatų arba bet kokio kito teisės akto.

<...>“

8 *European Union (Withdrawal) Act 2018* (2018 m. Įstatymas dėl Europos Sąjungos (Išstojimas)), paskelbto 2018 m. birželio 26 d., 13 straipsnyje nustatyta:

„(1) Susitarimas dėl išstojimo gali būti ratifikuotas, tik jei įvykdytos šios sąlygos:

- (a) Karūnos ministras abiem parlamento rūmams pateikia:
  - (i) pranešimą, kad pasiektas politinis susitarimas;
  - (ii) susitarimo dėl išstojimo, dėl kurio susitarta, kopiją ir
  - (iii) pagrindinių būsimų santykių principų kopiją;
- (b) susitarimą dėl išstojimo, dėl kurio susitarta, ir pagrindinius būsimų santykių principus rezoliucija patvirtina *House of Commons* (Bendruomenių rūmai) ministro siūlymu;

- (c) Karūnos ministras pateikia *House of Lords* (Lordų rūmai) siūlymą atsižvelgti į susitarimą dėl išstojimo, dėl kurio susitarta, ir pagrindinius būsimų santykių principus; ir
  - (i) Lordų rūmai apsvarsto siūlymą arba
  - (ii) Lordų rūmai nebaigia svarstyti siūlymo per penkias posėdžiavimo dienas; šis laikotarpis skaičiuojamas nuo pirmosios Lordų rūmų posėdžiavimo dienos, einančios po dienos, kai Bendruomenių rūmai priėmė b punkte nurodytą rezoliuciją;

ir

- (d) Parlamentas priima įstatymą dėl susitarimo dėl išstojimo įgyvendinimo.

(2) Kiek įmanoma, Karūnos ministras imasi būtinų priemonių, kad 1 dalies b punkte nurodytas siūlymas būtų apsvarstytas ir dėl jo būtų nubalsuota Bendruomenių rūmuose, kol Europos Parlamentas nepriėmė sprendimo, ar pritarti tam, kad Taryba [Sąjungos] vardu sudarytų susitarimą dėl išstojimo, kaip nurodyta ESS 50 straipsnio 2 dalyje.

<...>

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 9 2016 m. birželio 23 d. Jungtinėje Karalystėje vykusiame referendume dauguma nubalsavo už šios valstybės narės išstojimą iš Sąjungos. 2017 m. Įstatymu dėl Europos Sąjungos (Išstojimas) *Prime Minister* (Ministras Pirmininkas, Jungtinė Karalystė) suteikti įgaliojimai pagal ESS 50 straipsnį pranešti Europos Vadovų Tarybai apie Jungtinės Karalystės ketinimą išstoti iš Sąjungos; 2017 m. kovo 29 d. Ministras Pirmininkas pateikė šį pranešimą.
- 10 2017 m. gruodžio 19 d. ieškovai pagrindinėje byloje, tarp kurių yra vienas *Parliament of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland* (Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės parlamentas, toliau – Jungtinės Karalystės parlamentas) narys, du *Scottish Parliament* (Škotijos parlamentas, Jungtinė Karalystė) nariai ir trys Europos Parlamento nariai, pateikė *Court of Session (Scotland)* (Aukščiausiasis Teismas (Škotija)) ieškinį dėl teisminės peržiūros (*judicial review*), kad būtų priimtas sprendimas dėl pripažinimo (*declarator*), ar, kada ir kaip galima vienašališkai atšaukti minėtą pranešimą. Šie ieškovai, kurių palaikyti į bylą įstojo kiti du Jungtinės Karalystės parlamento nariai, siekia išsiaiškinti, ar ESS 50 straipsnyje nurodytą pranešimą galima vienašališkai atšaukti prieš pasibaigiant šiame straipsnyje numatytam dvejų metų terminui, todėl, jei Jungtinės Karalystės pateiktas pranešimas būtų atšauktas, ši valstybė narė liktų Sąjungoje. Jie paragino *Court of Session (Scotland)* (Aukščiausiasis Teismas (Škotija)) kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu. Atsikirdamas išstojimo iš Europos Sąjungos reikalų valstybės sekretorius tvirtino, kad klausimas yra hipotetinis ir teorinis, atsižvelgiant į Jungtinės Karalystės vyriausybės pareiktą poziciją, kad šis pranešimas nebus atšauktas.
- 11 2018 m. birželio 8 d. sprendimu *Lord Ordinary* (pirmosios instancijos teisėjas, Jungtinė Karalystė) atsisakė kreiptis į Teisingumo Teismą ir atmetė ieškinį dėl teisminės peržiūros, motyvuodamas tuo, kad, pirma, klausimas yra hipotetinis, atsižvelgiant į Jungtinės Karalystės poziciją ir į tai, kad negalima aiškiai nustatyti faktinių aplinkybių, kuriomis remiantis būtų teikiamas klausimas Teisingumo Teismui, ir, antra, šiuo klausimu pažeistas parlamento suverenitetas ir jis nepriklauso nacionalinio teismo jurisdikcijai.
- 12 Ieškovai pagrindinėje byloje dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.
- 13 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, remiantis 2018 m. Įstatymo dėl Europos Sąjungos (Išstojimas) 13 straipsniu, pagal ESS 50 straipsnį vykstančių Jungtinės Karalystės ir Sąjungos derybų rezultatui turi būti gautas Jungtinės Karalystės parlamento pritarimas. Konkrečiai

kalbant, susitarimas dėl išstojimo gali būti ratifikuotas, tik jeigu jis kartu su pagrindiniais būsimų Jungtinės Karalystės ir Sąjungos santykių principais bus patvirtintas Bendruomenių rūmų rezoliucija ir apsvarstytas Lordų rūmuose. Jeigu tokio patvirtinimo negaunama, Jungtinės Karalystės vyriausybė privalo nurodyti, kokių veiksmų siūlo imtis toliau. Jeigu Ministras Pirmininkas iki 2019 m. sausio 21 d. praneša, kad susitarimas iš principo negali būti pasiektas, vyriausybė vėl privalo nurodyti, kokių veiksmų siūlo imtis, ir pateikti šį pasiūlymą abiem Jungtinės Karalystės parlamento rūmams.

- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, jeigu nebus pritarta galimam Jungtinės Karalystės ir Sąjungos susitarimui ir nieko daugiau nebus imtasi, nuo 2019 m. kovo 29 d. Sutartys nebebus taikomos šiai valstybei narei ir ji tą dieną automatiškai išstos iš Sąjungos.
- 15 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patenkino apeliacinį skundą dėl *Lord Ordinary* (pirmosios instancijos teisėjas) sprendimo ir patenkino ieškovų pagrindinėje byloje prašymą pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad klausimas Teisingumo Teismui, ar teisiškai įmanoma valstybei narei vienašališkai atšaukti pagal ESS 50 straipsnio 2 dalį pateiktą pranešimą ir likti Sąjungoje, nėra nei teorinis, nei keliamas pernelyg anksti. Šis teismas mano, kad šiuo klausimu kyla abejonų ir kad Teisingumo Teismo atsakymas leis Bendruomenių rūmų nariams žinoti, kokias pasirinkimo galimybes jie turės balsuodami dėl galimo Jungtinės Karalystės ir Sąjungos susitarimo. Konkrečiai kalbant, šis atsakymas jiems leis žinoti, ar egzistuoja ne dvi, o trys pasirinkimo galimybės, t. y. išstoti iš Sąjungos be susitarimo, išstoti iš Sąjungos sudarius jiems pateiktą susitarimą arba atšaukti pranešimą apie ketinimą išstoti, kad Jungtinė Karalystė liktų Sąjungoje.
- 16 Tokiomis aplinkybėmis *Court of Session, Inner House, First Division (Scotland)* (Aukščiausiasis Teismas, kolegija, nagrinėjanti bylas kaip apeliacinė instancija, Pirmasis skyrius (Škotija), Jungtinė Karalystė) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Jeigu, remdamasi Europos Sąjungos sutarties 50 straipsniu, valstybė narė pranešė Europos Vadovų Tarybai apie savo ketinimą išstoti iš Europos Sąjungos, ar pagal Sąjungos teisę leidžiama pranešančiajai valstybei narei vienašališkai atšaukti tą pranešimą? Jeigu taip, kokiomis sąlygomis tai galima padaryti ir koks būtų to poveikis valstybės narės pasilikimui Europos Sąjungoje?“

- 17 Jungtinės Karalystės vyriausybė paprašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo leidimo apskūsti 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartį, nurodytą šio sprendimo 15 punkte, ir 2018 m. spalio 3 d. nutartį, kuria tas teismas pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Kadangi šis prašymas buvo atmestas 2018 m. lapkričio 8 d. sprendimu, ši vyriausybė paprašė *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) leidimo apskūsti abi šias nutartis. 2018 m. lapkričio 20 d. *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) nutartimi tokio leidimo jai nesuteikta.

Procesas Teisingumo Teisme

- 18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paprašė taikyti Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnyje numatytą pagreintą procedūrą.
- 19 2018 m. spalio 19 d. Nutartimi *Wightman ir kt.* (C-621/18, EU:C:2018:851) Teisingumo Teismo pirmininkas patenkino šį prašymą.

Dėl prejudicinio klausimo

Dėl priimtinum

- 20 Jungtinės Karalystės vyriausybė teigia, kad prejudicinis klausimas nepriimtinas, nes yra hipotetinis. Konkrečiai kalbant, ši vyriausybė pabrėžia, kad nepriimta ir neketinama priimti jokio akto dėl pranešimo apie Jungtinės Karalystės ketinimą išstoti iš Sąjungos atšaukimo, kad pagrindinėje byloje nėra ginčo ir kad pateiktu klausimu siekiama gauti konsultacinę nuomonę su konstitucine santvarka susijusiu aspektu, t. y. dėl ESS 50 straipsnio ir juo remiantis priimtų aktų tinkamo išaiškinimo.
- 21 Šios vyriausybės teigimu, nėra jokio konkretaus ginčo, nes prejudicinis klausimas susijęs su faktinėmis aplinkybėmis, kurios nesusiklostė ir nėra akivaizdu, kad susiklostys. Jungtinės Karalystės vyriausybė nurodo, kad, kaip nuolat kartoja, visada ketino paisyti referendumo rezultatų ir pateikti ESS 50 straipsnyje numatytą pranešimą, taigi ir išstoti iš Sąjungos, nesvarbu, ar pagal susitarimą, ar be jo.
- 22 Jos manymu, iš tiesų klausimas susijęs su kitokios situacijos nei ta, kuri yra dabar, teisinėmis pasekmėmis. Viena vertus, jis reiškia, kad Jungtinė Karalystė savo parlamento iniciatyva arba kitu būdu ketina atšaukti pranešimą, ir, kita vertus, kad Europos Komisija ar kitos 27 valstybės narės prieštarauja šiam atšaukimui, nes tik dėl tokio prieštaravimo kiltų ginčas.
- 23 Jungtinės Karalystės vyriausybės teigimu, ieškinio pagrindinėje byloje pareiškimas ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą siekiant gauti Teisingumo Teismo teisinę nuomonę yra SESV nuostatų, kuriose reglamentuojamos teisių gynimo priemonės, teisė pareikšti ieškinį ir terminai, apėjimas. Ši vyriausybė primena, kad nuomonės pateikimo procedūra reglamentuojama SESV 218 straipsnio 11 dalyje ir galima tik tuomet, kai kyla klausimas dėl to, ar numatytas sudaryti tarptautinis susitarimas yra suderinamas su Sutartimis.
- 24 Vienintelės galimos teisių gynimo priemonės yra tiesioginiai ieškiniai, jei Jungtinė Karalystė atšauktų pranešimą ir išprovokuotų ginčą su kitomis valstybėmis narėmis ir Sąjungos institucijomis.
- 25 Komisija taip pat mano, kad sprendimas, kurį priims prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, gavęs Teisingumo Teismo atsakymą į savo prejudicinį klausimą, neturės privalomojo poveikio pagrindinės bylos šalims, todėl šis klausimas yra hipotetinis. Vis dėlto per posėdį ji pripažino, kad pagrindinėje byloje egzistuoja ginčas.
- 26 Šiuo klausimu reikia priminti, jog tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes turi įvertinti, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikti klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu (2015 m. birželio 16 d. Sprendimo *Gauweiler ir kt.*, C-62/14, EU:C:2015:400, 24 punktą ir 2018 m. vasario 7 d. Sprendimo *American Express*, C-304/16, EU:C:2018:66, 31 punktą).
- 27 Tuo remiantis reikia daryti išvadą, kad klausimams dėl Sąjungos teisės taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinas tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (2015 m. birželio 16 d. Sprendimo *Gauweiler ir kt.*, C-62/14, EU:C:2015:400, 25 punktą ir 2018 m. vasario 7 d. Sprendimo *American Express*, C-304/16, EU:C:2018:66, 32 punktą).

- 28 Be to, reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateikiamas ne dėl to, kad būtų suformuluotos patariamiosios nuomonės bendro pobūdžio arba hipotetiniais klausimais, o dėl to, kad reikia veiksmingai išspręsti ginčą (2017 m. kovo 28 d. Sprendimo *Rosneft*, C-72/15, EU:C:2017:236, 194 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija; šiuo klausimu taip pat žr. 1981 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Foglia*, 244/80, EU:C:1981:302, 18 punktą ir 2008 m. birželio 12 d. Sprendimo *Gourmet Classic*, C-458/06, EU:C:2008:338, 26 punktą).
- 29 Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą kreiptasi su apeliaciniu skundu dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo, priimto dėl ieškinio, kuriuo prašyta priimti sprendimą dėl pripažinimo dėl to, ar pranešimą apie Jungtinės Karalystės ketinimą išstoti iš Sąjungos, pateiktą pagal ESS 50 straipsnį, galima vienašališkai atšaukti prieš pasibaigiant šiame straipsnyje numatytam dvejų metų terminui, todėl, jei šis pranešimas būtų atšauktas, Jungtinė Karalystė liktų Sąjungoje. Šiuo klausimu prašymą priimt prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad turi išspręsti šį realų ir aktualų teisinį klausimą, dėl kurio kilo ginčas ir kuris turi didelę praktinę reikšmę. Šis teismas pabrėžia, kad vienas iš ieškovų pagrindinėje byloje ir du į ją įstoję asmenys yra Jungtinės Karalystės parlamento nariai ir turės išreikšti savo poziciją dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos ir, be kita ko, kaip numatyta 2018 m. Įstatymo dėl Europos Sąjungos (Išstojimas) 13 straipsnyje, dėl pagal ESS 50 straipsnį Jungtinės Karalystės vyriausybės ir Sąjungos sudaryto susitarimo ratifikavimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad šie Jungtinės Karalystės parlamento nariai suinteresuoti, kad šis teisės klausimas būtų išspręstas, nes atsakymas į jį leis jiems žinoti, kokias pasirinkimo galimybes jie turi, vykdydami savo parlamentinius įgaliojimus.
- 30 Teisingumo Teismas negali nei abejoti prašymą priimt prejudicinį sprendimą pateikusio teismo atlikto pagrindinėje byloje pareikšto ieškinio priimtumo vertinimu, kuris prejudicinio sprendimo priėmimo procese priskirtinas nacionalinio teismo kompetencijai, nei tikrinti, ar sprendimas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą buvo priimtas pagal nacionalines organizavimo ir teisminių procedūrų taisykles (šiuo klausimu žr. 2015 m. birželio 16 d. Sprendimo *Gauweiler ir kt.*, C-62/14, EU:C:2015:400, 26 punktą ir 2018 m. vasario 7 d. Sprendimo *American Express*, C-304/16, EU:C:2018:66, 34 punktą). Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atmetė prieštaravimus dėl priimtumo, kuriuos jam pateikė Jungtinės Karalystės vyriausybė ir kurie grindžiami tuo, kad ieškinys pagrindinėje byloje yra hipotetinis ar teorinis. Darytina išvada, kad tiek, kiek Jungtinės karalystės ir Komisijos argumentais siekiama užginčyti šio ieškinio priimtumą, šie argumentai neturi reikšmės vertinant prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtumą (šiuo klausimu žr. 2007 m. kovo 13 d. Sprendimo *Unibet*, C-432/05, EU:C:2007:163, 33 punktą).
- 31 Be to, aplinkybė, kad pagrindinėje byloje pareikštas ieškinys dėl pripažinimo, nėra kliūtis tam, kad Teisingumo Teismas priimtų sprendimą dėl prejudicinio klausimo, nes šis ieškinys leidžiamas pagal nacionalinę teisę ir tas klausimas atitinka objektyvų poreikį išspręsti ginčą, kuris teisėtai perduotas nagrinėti prašymą priimt prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui (šiuo klausimu žr. 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, 65 punktą ir 2015 m. birželio 16 d. Sprendimo *Gauweiler ir kt.*, C-62/14, EU:C:2015:400, 28 punktą).
- 32 Taigi egzistuoja ginčas, kurį nagrinėja prašymą priimt prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, net jei atsakovas pagrindinėje byloje nusprendė neišreikšti savo pozicijos dėl ieškovų pagrindinėje byloje keliamo klausimo esmės ir tik tvirtina, kad ieškinys nepriimtinas (šiuo klausimu žr. 2010 m. liepos 8 d. Sprendimo *Afton Chemical*, C-343/09, EU:C:2010:419, 11 ir 15 punktus).
- 33 Dėl prejudicinio klausimo svarbos nekyla abejonių, nes šis klausimas susijęs su Sąjungos teisės (šiuo atveju pirminės teisės) nuostatos išaiškinimu ir būtent tai yra ginčo pagrindinėje byloje dalykas.
- 34 Taigi nėra akivaizdu, kad pateiktas klausimas dėl ESS 50 straipsnio išaiškinimo visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais arba dalyku ar kad problema hipotetinė.

- 35 Kalbant apie šio sprendimo 23 punkte nurodytą argumentą, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia gauti Teisingumo Teismo nuomonę, apeidamas SESV 218 straipsnio 11 dalyje numatytą procedūrą, pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ne prašo Teisingumo Teismo nuomonės dėl Sąjungos numatomo sudaryti susitarimo suderinamumo su Sutartimis, bet klausia dėl Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimo, kad galėtų priimti sprendimą pagrindinėje byloje.
- 36 Taigi prejudicinis klausimas yra priimtinas.

Dėl esmės

- 37 Ieškovai pagrindinėje byloje ir į bylą įstojusios šalys pripažįsta, kad ESS 50 straipsnyje nėra aiškios taisyklės dėl pranešimo apie ketinimą išstoti iš Sąjungos atšaukimo, bet tvirtina, kad tokia teisė egzistuoja ir ji yra vienašalė. Vis dėlto šią teisę galima įgyvendinti tik laikantis atitinkamos valstybės narės konstitucinių nuostatų, kaip ir teisę išstoti, numatytą ESS 50 straipsnio 1 dalyje. Pagrindinės bylos šalių teigimu, išstojimo procedūra trunka tol, kol atitinkama valstybė narė ketina išstoti iš Sąjungos, tačiau baigiasi, jei prieš pasibaigiant ESS 50 straipsnio 3 dalyje numatytam laikotarpiui ši valstybė narė pakeičia nuomonę ir nusprendžia nebeišstoti iš Sąjungos.
- 38 Taryba ir Komisija pritaria požiūriui, kad valstybė narė turi teisę atšaukti pranešimą apie savo ketinimą išstoti prieš tai, kai Sutartys nustoja būti jai taikomos, tačiau ginčija šios teisės vienašalį pobūdį.
- 39 Šių institucijų teigimu, teisės vienašališkai atšaukti pripažinimas leistų valstybei narei, pranešusiai apie savo ketinimą išstoti, apeiti ESS 50 straipsnio 2 ir 3 dalyse įtvirtintas taisykles, kuriomis siekiama suteikti tvarkingo išstojimo galimybę, ir atitinkamai valstybei narei būtų sudaryta galimybė piktnaudžiauti Sąjungos ir jos institucijų nenaudai.
- 40 Taryba ir Komisija tvirtina, kad atitinkama valstybė narė galėtų pasinaudoti teise atšaukti prieš pat pasibaigiant ESS 50 straipsnio 3 dalyje numatytam terminui, o vos pasibaigus šiam terminui iš naujo pateikti pranešimą apie ketinimą išstoti, ir taip būtų pradėtas skaičiuoti naujas dvejų metų trukmės derybų terminas. Taip valstybė narė *de facto* naudotųsi neribotos trukmės teise derėtis dėl išstojimo ir ESS 50 straipsnio 3 dalyje numatytas terminas taptų neveiksmingas.
- 41 Be to, šių institucijų teigimu, valstybė narė galėtų bet kuriuo metu pasinaudoti savo teise atšaukti kaip derybų priemone. Tuo atveju, jeigu jai netiktų susitarimo dėl išstojimo sąlygos, ji galėtų grasinti, kad atšauks savo pranešimą, ir taip daryti spaudimą Sąjungos institucijoms, siekdama pagerinti šio susitarimo sąlygas savo naudai.
- 42 Siekiant išvengti tokios rizikos, Taryba ir Komisija siūlo aiškinti ESS 50 straipsnį taip, kad pagal jį leidžiamas atšaukimas, bet tik tuomet, jeigu jam vienbalsiai pritaria Europos Vadovų Taryba.
- 43 Jungtinės Karalystės vyriausybė savo ruožtu neišreiškė nuomonės dėl to, ar valstybė narė, pagal ESS 50 straipsnį pranešusi apie savo ketinimą išstoti iš Sąjungos, turi teisę atšaukti tokį pranešimą.
- 44 Šiuo klausimu primintina, kad steigimo sutartimis, kurios yra pagrindinė Europos Sąjungos konstitucinė chartija (1986 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Les Verts / Parlamentas*, 294/83, EU:C:1986:166, 23 punktą), skirtingai nei įprastomis tarptautinėmis sutartimis, buvo sukurta nauja teisinė sistema, turinti savo institucijas, kurios naudai jos valstybės narės vis platesnėse srityse apribojo savo suverenias teises ir kurios subjektai yra ne tik valstybės narės, bet ir jų nacionaliniai subjektai (2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonės 2/13 (Sąjungos prisijungimas prie EŽTK), EU:C:2014:2454, 157 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 45 Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją Sąjungos teisės autonomija tiek valstybių narių teisės, tiek tarptautinės teisės atžvilgiu pateisinama esminiais Sąjungos ir jos teisės ypatumais, susijusiais, be kita ko, su konstitucine Sąjungos struktūra ir pačiu minėtos teisės pobūdžiu. Sąjungos teisei būdinga tai, kad ji yra kilusi iš savarankiško šaltinio, kurį sudaro Sutartys, kad ji yra viršesnė už valstybių narių teisę, ir tai, kad įvairios Sąjungos nuostatos tiesiogiai taikomos nacionaliniams subjektams ir pačioms valstybėms narėms. Dėl šių esminių Sąjungos teisės ypatumų susiformavo struktūrinis tarpusavyje priklausomų principų, normų ir teisinių santykių, siejančių pačią Sąjungą su jos valstybėmis narėmis ir tarpusavyje pačias valstybes nares, tinklas (2018 m. kovo 6 d. Sprendimo *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 33 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 46 Taigi pateiktą klausimą reikia nagrinėti atsižvelgiant į Sutartį, kaip visumą.
- 47 Šiuo klausimu svarbu priminti, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę ir siekiamus tikslus, bet ir jos kontekstą bei Sąjungos teisės nuostatų visumą. Sąjungos teisės nuostatos genezė taip pat gali suteikti svarbios informacijos ją aiškinant (šiuo klausimu žr. 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Pringle*, C-370/12, EU:C:2012:756, 135 punktą; 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba*, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 50 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją ir 2016 m. kovo 17 d. Sprendimo *Parlamentas / Komisija*, C-286/14, EU:C:2016:183, 43 punktą).
- 48 Dėl ESS 50 straipsnio konstatuotina, kad jame aiškiai neaptartas atšaukimo klausimas. Pagal šį straipsnį jis nei draudžiamas, nei aiškiai leidžiamas.
- 49 Kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 99–102 punktuose, iš ESS 50 straipsnio 2 dalies matyti, kad nusprendusi išstoti iš Sąjungos valstybė narė turi pranešti apie savo „ketinimą“ Europos Vadovų Tarybai. Vis dėlto pagal savo pobūdį ketinimas nėra nei galutinis, nei neatšaukiamas.
- 50 Be to, ESS 50 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bet kuri valstybė narė pagal savo konstitucines nuostatas gali nuspręsti išstoti iš Sąjungos. Tuo remiantis darytina išvada, kad atitinkama valstybė narė neprivalo derinti savo sprendimo nei su kitomis valstybėmis narėmis, nei su Sąjungos institucijomis. Sprendimas išstoti priklauso tik nuo šios valstybės narės valios, išreikštos pagal jos konstitucines nuostatas, taigi nuo jos suverenaus pasirinkimo.
- 51 ESS 50 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatyta procedūra, kurios reikia laikytis tuo atveju, jei priimtas sprendimas išstoti. 2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendime *RO* (C-327/18 PPU, EU:C:2018:733, 46 punktą) Teisingumo Teismas konstatavo, kad ši procedūra apima, pirma, pranešimą Europos Vadovų Tarybai apie ketinimą išstoti, antra, derybas ir susitarimo, kuriame nustatoma išstojimo tvarka atsižvelgiant į būsimus atitinkamos valstybės ir Sąjungos santykius, sudarymą ir, trečia, jei Europos Vadovų Taryba, susitarusi su atitinkama valstybe nare, vienbalsiai nenusprendžia pratęsti termino, patį išstojimą iš Sąjungos šio susitarimo įsigaliojimo dieną arba, jei tokio susitarimo nėra, praėjus dvejiems metams po to, kai Europos Vadovų Tarybai pateikiamas pranešimas.
- 52 ES sutarties 50 straipsnio 2 dalyje daroma nuoroda į SESV 218 straipsnio 3 dalį, pagal kurią Komisija teikia rekomendacijas Tarybai, o ši priima sprendimą, kuriuo įgalioja pradėti derybas ir kuriuo skiriamas Sąjungos derybininkas arba derybų grupės vadovas.
- 53 ESS 50 straipsnio 2 dalyje apibrėžtas įvairių institucijų vaidmuo vykstant procedūrai, skirtai derėtis dėl susitarimo dėl išstojimo ir jam sudaryti; gavusi Europos Parlamento pritarimą, susitarimą sudaro Taryba, sprendama kvalifikuotąja balsų dauguma.

- 54 ES sutarties 50 straipsnio 3 dalyje taip pat numatyti atitinkamos valstybės narės išstojimo iš Sąjungos padariniai – nustatyta, kad Sutartys tai valstybei nustoja galioti nuo susitarimo dėl išstojimo įsigaliojimo dienos arba, jei tokio susitarimo nėra, praėjus dvejiems metams po to, kai ta valstybė narė praneša apie savo ketinimą išstoti. Šis maksimalus dvejų metų laikotarpis nuo pranešimo taikomas, jei Europos Vadovų Taryba, susitarusi su atitinkama valstybe nare, vienbalsiai nenusprendžia jo pratęsti.
- 55 Išstojusi iš Sąjungos, atitinkama valstybė narė gali vėl prašyti į ją priimti ESS 49 straipsnyje nustatyta tvarka.
- 56 Darytina išvada, kad ESS 50 straipsniu siekiama dvejų tikslų, t. y. pirma, įtvirtinti valstybės narės suverenią teisę išstoti iš Sąjungos ir, antra, nustatyti procedūrą, skirtą tam, kad išstojimas vyktų tvarkingai.
- 57 Kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 94 ir 95 punktuose, ESS 50 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės išstoti suverenumas patvirtina, kad atitinkama valstybė narė turi teisę atšaukti pranešimą apie savo ketinimą išstoti iš Sąjungos, kol neįsigaliojo Sąjungos ir šios valstybės narės sudarytas susitarimas dėl išstojimo, arba, jei tokio susitarimo nėra, kol nepasibaigė ESS 50 straipsnio 3 dalyje numatytas dvejų metų terminas (galimai pratęstas).
- 58 Kadangi nėra aiškios nuostatos, kurioje būtų reglamentuojamas pranešimo apie ketinimą išstoti atšaukimas, šis atšaukimas turi vykti laikantis ESS 50 straipsnio 1 dalyje numatytų pačiam išstojimui taikomų taisyklių, taigi dėl jo gali būti nuspręsta vienašališkai pagal atitinkamos valstybės narės konstitucines nuostatas.
- 59 Tai, kad valstybė narė atšaukia pranešimą apie savo ketinimą išstoti prieš nutinkant vienam iš šio sprendimo 57 punkte nurodytų įvykių, reiškia šios valstybės narės suverenų sprendimą išsaugoti Sąjungos valstybės narės statusą, o dėl minėto pranešimo šis statusas nenutrūko ir nepasikeitė (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *RO, C-327/18 PPU*, EU:C:2018:733, 45 punktą), išskyrus ESS 50 straipsnio 4 dalyje nurodytą išimtį.
- 60 Tuo šis atšaukimas iš esmės skiriasi nuo galimo prašymo, kurį atitinkama valstybė narė pateikia Europos Vadovų Tarybai, kad ši pratęstų ESS 50 straipsnio 3 dalyje nurodytą dvejų metų terminą, todėl negalima pritarti Tarybos ir Komisijos teiginiui, kad atšaukimas ir šis prašymas yra panašūs.
- 61 Kiek tai susiję su ESS 50 straipsnio kontekstu, darytina nuoroda į ES sutarties preambulės tryliktą konstatuojamąją dalį, SESV preambulės pirmą konstatuojamąją dalį ir į ESS 1 straipsnį, pagal kuriuos Sutartimis siekiama sukurti glaudesnę Europos tautų sąjungą, taip pat į SESV preambulės antrą konstatuojamąją dalį, pagal kurią Sąjunga siekia šalinti Europą skaldančias kliūtis.
- 62 Taip pat reikia pabrėžti laisvės ir demokratijos svarbą; šios vertybės įtvirtintos ES sutarties preambulės antroje ir ketvirtoje konstatuojamosiose dalyse ir yra tarp šios sutarties 2 straipsnyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos preambulėje nurodytų visuotinių vertybių, taigi jos priskiriamos prie pačių Sąjungos teisinės sistemos pagrindų (šiuo klausimu žr. 2008 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija, C-402/05 P ir C-415/05 P*, EU:C:2008:461, 303 ir 304 punktus).
- 63 Kaip matyti iš ESS 49 straipsnio, kuriame numatyta, kad kiekviena Europos valstybė gali pareikšti norą tapti Sąjungos nare, ir su kuriuo glaudžiai susijęs ESS 50 straipsnis dėl teisės išstoti, Sąjunga jungia valstybes, laisvai ir savanoriškai prisijungusias prie šių vertybių, nes Sąjungos teisė remiasi pamatine prielaida, pagal kurią kiekviena valstybė narė dalijasi su kitomis valstybėmis narėmis daugeliu bendrų vertybių ir pripažįsta, kad kitos valstybės narės su ja dalijasi šiomis vertybėmis (šiuo klausimu žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 35 punktą).

- 64 Taip pat pažymėtina, kad Sąjungos piliečio statusas turi tapti esminiu valstybių narių piliečių statusu (šiuo klausimu žr. 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Grzelczyk*, C-184/99, EU:C:2001:458, 31 punktą; 2004 m. spalio 19 d. Sprendimo *Zhu ir Chen*, C-200/02, EU:C:2004:639, 25 punktą ir 2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Rottmann*, C-135/08, EU:C:2010:104, 43 punktą), todėl galimas valstybės narės išstojimas iš Sąjungos gali reikšmingai paveikti visų Sąjungos piliečių teises, įskaitant, be kita ko, jų teisę laisvai judėti, ir tai taikoma tiek atitinkamos valstybės narės, tiek kitų valstybių narių piliečiams.
- 65 Tokiomis aplinkybėmis pasakytina, kad valstybė negali būti priversta prisijungti prie Sąjungos prieš savo valią, todėl jos taip pat negalima priversti išstoti iš Sąjungos ne savo noru.
- 66 Jei pranešimas apie ketinimą išstoti neišvengiamai lemtų atitinkamos valstybės narės išstojimą pasibaigus ESS 50 straipsnio 3 dalyje numatytam terminui, valstybė narė galėtų būti priversta pasitraukti iš Sąjungos prieš savo valią, išreikštą demokratine tvarka pagal jos konstitucines nuostatas, atsiimti savo sprendimą išstoti iš Sąjungos ir likti jos nare.
- 67 Konstatuotina, kad toks rezultatas prieštarautų šio sprendimo 61 ir 62 punktuose primintiems tikslams ir vertybėms. Konkrečiai kalbant, valstybės narės, pranešusios apie savo ketinimą išstoti iš Sąjungos pagal savo konstitucines nuostatas ir demokratine tvarka, bet nusprendusios ta tvarka atšaukti pranešimą apie tokį ketinimą, vertimas išstoti prieštarautų Sutarčių tikslui sukurti glaudesnę Europos tautų sąjungą.
- 68 Be to, ESS 50 straipsnio genezė patvirtina tokį šios nuostatos aiškinimą, pagal kurį valstybė narė turi teisę vienašališkai atšaukti pranešimą apie savo ketinimą išstoti iš Sąjungos. Iš tiesų pažymėtina, kad šio straipsnio tekstas iš esmės sutampa su nuostata dėl išstojimo iš Sąjungos, pirmą kartą įtvirtinta Sutarties dėl Konstitucijos Europai projekte. Nors rengiant šią nuostatą buvo pasiūlyta pakeitimų, siekiant leisti išvartyti valstybę narę, išvengti piktnaudžiavimo per išstojimo procedūrą ar apsunkinti sprendimą išstoti, visi šie pakeitimai buvo atmesti, motyvuojant tuo, kad reikia išsaugoti sprendimo išstoti savanorišką ir vienašalį pobūdį; šie motyvai aiškiai pateikti projekto komentaruose.
- 69 Iš šių aplinkybių matyti, kad valstybės narės pranešimas apie jos ketinimą išstoti negali neišvengiamai lemti šios valstybės narės išstojimo iš Sąjungos. Priešingai, valstybė narė, pakeitusi sprendimą išstoti iš Sąjungos, turi teisę atšaukti minėtą pranešimą, kol neišgaliojo tos valstybės narės ir Sąjungos sudarytas susitarimas dėl išstojimo, arba, jei tokio susitarimo nėra, kol nepasibaigė ESS 50 straipsnio 3 dalyje numatytas dvejų metų terminas (šioje dalyje numatyta, kad jis gali būti pratęstas).
- 70 Šią išvadą patvirtina Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės nuostatos; į šią konvenciją buvo atsižvelgta rengiant Sutartį dėl Konstitucijos Europai.
- 71 Iš tiesų tuo atveju, jei pagal sutarties nuostatas leidžiama iš jos pasitraukti, šios konvencijos 68 straipsnyje aiškiai ir besąlygiškai numatyta, kad jos 65 ir 67 straipsniuose nurodytas pranešimas apie pasitraukimą gali būti atšauktas bet kuriuo metu prieš jam įsigaliojant.
- 72 Dėl Tarybos ir Komisijos pasiūlymo susieti atitinkamos valstybės narės teisę atšaukti pranešimą apie jos ketinimą išstoti su sąlyga, kad ši atšaukimą turi vienbalsiai patvirtinti Europos Vadovų Taryba, pasakytina, kad dėl tokio reikalavimo vienašalė suvereni teisė taptų sąlyginė ir jai būtų taikoma patvirtinimo procedūra. Tačiau tokia patvirtinimo procedūra būtų nesuderinama su šio sprendimo 65, 67 ir 69 punktuose primintu principu, kad valstybė narė negali būti verčiama išstoti iš Sąjungos prieš savo valią.
- 73 Darytina išvada, kad, pirma, kol neišgaliojo Sąjungos ir atitinkamos valstybės narės sudarytas susitarimas dėl išstojimo, arba, jei tokio susitarimo nėra, kol nepasibaigė ESS 50 straipsnio 3 dalyje numatytas dvejų metų terminas (galimai pratęstas pagal šią dalį), ši valstybė narė turi visas pagal

Sutartį jai suteikiamas teises ir privalo laikytis visų įsipareigojimų, išskyrus ESS 50 straipsnio 4 dalyje nurodytą išimtį, ir išsaugo galimybę vienašališkai pagal savo konstitucines nuostatas atšaukti pranešimą apie savo ketinimą išstoti iš Sąjungos.

- 74 Antra, pranešimo apie ketinimą išstoti atšaukimas turi būti raštu pateiktas Europos Vadovų Tarybai ir jis turi būti vienašalis ir besąlygiškas, t. y. jis turi patvirtinti atitinkamos valstybės narės narystę Sąjungoje nepakitusiomis sąlygomis, kiek tai susiję su jos, kaip valstybės narės, statusu, nes dėl tokio atšaukimo nutraukiama išstojimo procedūra.
- 75 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad ESS 50 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, kai valstybė narė pagal šį straipsnį praneša Europos Vadovų Tarybai apie savo ketinimą išstoti iš Sąjungos, pagal jį šiai valstybei narei leidžiama vienašališkai, aiškiai ir besąlygiškai atšaukti šį pranešimą, kol neįsigaliojo tos valstybės narės ir Sąjungos sudarytas susitarimas dėl išstojimo, arba, jei tokio susitarimo nėra, kol nepasibaigė to paties straipsnio 3 dalyje numatytas dvejų metų terminas (šioje dalyje numatyta, kad jis gali būti pratęstas); sprendimą dėl atšaukimo atitinkama valstybė narė turi priimti pagal savo konstitucines nuostatas ir apie jį raštu pranešti Europos Vadovų Tarybai. Toks atšaukimas patvirtina šios valstybės narės narystę Europos Sąjungoje nepakitusiomis sąlygomis, kiek tai susiję su jos, kaip valstybės narės, statusu, nes dėl šio atšaukimo nutraukiama išstojimo procedūra.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 76 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (plenarinė sesija) nusprendžia:

ESS 50 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, kai valstybė narė pagal šį straipsnį praneša Europos Vadovų Tarybai apie savo ketinimą išstoti iš Europos Sąjungos, pagal jį šiai valstybei narei leidžiama vienašališkai, aiškiai ir besąlygiškai atšaukti šį pranešimą, kol neįsigaliojo tos valstybės narės ir Europos Sąjungos sudarytas susitarimas dėl išstojimo, arba, jei tokio susitarimo nėra, kol nepasibaigė to paties straipsnio 3 dalyje numatytas dvejų metų terminas (šioje dalyje numatyta, kad jis gali būti pratęstas); sprendimą dėl atšaukimo atitinkama valstybė narė turi priimti pagal savo konstitucines nuostatas ir apie jį raštu pranešti Europos Vadovų Tarybai. Toks atšaukimas patvirtina šios valstybės narės narystę Europos Sąjungoje nepakitusiomis sąlygomis, kiek tai susiję su jos, kaip valstybės narės, statusu, nes dėl šio atšaukimo nutraukiama išstojimo procedūra.

Parašai.